

Dato: 28. oktober 2002/JEK

Shia islam i Irak

1. Shia islam generelt

Shia er det arabiske ord for parti. Det bruges blandt andet til at betegne Ali's tilhængere "*shiat Ali*", det vil sige Ali's parti. Ali var Muhammeds fætter og svigersøn, idet han var gift med Muhammeds yndlingsdatter Fatima. Tilsammen havde de blandt andet 3 sønner Hassan, Hussein og Abbas. Sønnerne var Muhammeds eneste mandlige efterkommere, idet han selv alene fik døtre. Ali's tilhængere mente, at det i kraft af afstamningen rettelig skulle være Ali og hans sønner, der skulle efterfølge Muhammed som menighedens leder. En sådan efterfølger hedder på arabisk *kalif*. Man forestillede sig, at en særlig lyssubstans, på arabisk *nur*, var nedarvet fra Muhammed og gennem Fatima til de tre dattersønner. Lyssubstansen indeholdt vejledning fra Allah om, hvordan menigheden skulle ledes. Ali og hans efterkommere var altså ikke alene de retmæssige efterfølgere for Muhammed, men de havde også hans specielle evner. Efterfølgerne er således syndfrie og ufejlbarlige.

I stedet for Ali valgte menigheden imidlertid Abu Bakir og senere Omar som kalif. I 661 blev Ali myrdet ved Kufa i det nuværende Irak og blev begravet i det nærliggende Najaf. I 680 stod det afgørende slag mellem Hussein og kalif Jazid ved Kerbala i det nuværende Irak. Hassan havde i forvejen solgt sin førstefødselsret til kaliffen og deltog ikke i slaget. Men Hussein og lillebroderen Abbas blev dræbt og begravet i nærheden. Shia menigheden valgte derefter en efterfølger for Hussein. Lederen af den shia muslimske menighed kaldtes imam (arabisk for forbillede), der også blot kan betyde den, der leder fredagsbønnen. Der er indenfor shia islam 12 af disse ufejlbarlige og syndfrie imamer i alt. Den 12. og sidste imam, Muhammed al-Askari, også kaldet *Mahdien* (arabisk for den retledte), er ikke død, men forsvandt i en kælder i Samarra i 878. Han skal vende tilbage ved dommedag og lede den shia muslimske menighed til verdensherredømmet på tilsvarende måde, som jødedommen venter på Messias og kristendommen på Kristi

genkomst. I Samarra findes der en gravhelligdom for den 10. (Ali al-Naqi) og 11. imam (Hassan al-Askari)

Kadhimain-helligdommen i Bagdad er den store gravmoské, hvor den 7. (Musa ibn Jafar) og den 9. imam (Ali al-Jawad) er begravet.

Trosgrundlaget for Shia islam er koranen og de 12 imamers vejledning. Derimod anerkender man ikke de traditionssamlinger, som indeholder beskrivelse af Muhammeds og den første menigheds livsførelse og praksis (på arabisk *sunna*). Det gør derimod sunni muslimerne.

Med udgangspunkt i Husseins og andres martyrium opstod der tidligt i shia islam ritualer og kult i forbindelse med helgengravene. Det gav anledning til et relativt stærkt præsteskab, som man ikke ser i sunni islam.

Mens den almindelige præst/leder af fredagsbønnen som nævnt oftest kaldes imam, udgør *ayatollaherne* (arabisk for Allahs tegn) en slags ypperstepræster. Den øverste præst kaldes *ayatollah uzma*, det vil sige den store.

Shia muslimerne er den største religiøse gruppe i Libanon, Irak og Iran, mens sunni muslimerne udgør flertallet i alle de andre muslimske lande.

2. Shia islam i Irak

4 af de vigtigste helligdomme indenfor shia islam er lokaliseret i Irak. Det betyder, at pilgrimme fra hele verden besøger Irak. Blandt andet besøges Husseins grav i Kerbala på hans dødsdag *Ashura*, der er den 10. dag i måneden *Muharram*, og 40 dage senere i måneden *Safar* (den såkaldte *Taaziya*, der betyder sorg på arabisk).

De mest fremtrædende imamer og ayatollaher underviser i islam ved de store moskeer først og fremmest i Najaf, men også i Bagdad, Kerbala, Kufa og andre steder. I Najaf eksisterer der en internationalt anerkendt center for islamiske studier og forskellige teologiske skoler. Det betyder, at der i disse byer kan samles mange unge mænd, der følger undervisningen og anser sig som elever af de enkelte ayatollaher.

Helligdommenens og teologiundervisningens store betydning for shia islam har givet præsteskabet en stor selvfølelse, der står i skærende kontrast til shia muslimernes manglende indflydelse på den politiske og økonomiske udvikling i Irak.

Det område, der dækkes af det nuværende Irak, var kontrolleret af først de seldjukiske- og senere de osmanniske tyrkere frem til 1918. De sunni muslimske tyrkere foretrak at samarbejde med de sunni muslimske irakere, der således fik en fremtrædende position i landet på bekostning af det shia muslimske flertal (60-65%). Da Storbritannien overtog Irak som mandat på Folkeforbundet vegne, fortsatte man med at favorisere sunni muslimerne i administrationen. Det er en af grundene til, at shia muslimerne i Irak er forfordelt økonomisk, socialt og politisk

2.1 Konflikt med regimet

Islam skelner ikke mellem religion og politik. Samfundets indretning er en væsentlig del af det religiøse indhold i islam. Idealet er en genskabelse af samfundet, som det så ud på Muhammeds tid. Det vil sige, at den religiøse leder tillige er den verdslige (politiske) leder, og at samfundet reguleres af de formaninger, som findes i Koranen (*sharia*).

Det betyder, at sekulære regeringer - uanset om de er diktaturer eller demokratier - principielt er ulovlige og stridende mod Allahs vilje. Det vil også sige, at den religiøse forkyndelse, som den f.eks. kommer til udtryk under fredagsbønnen og i teologiundervisningen, ofte vil have politiske overtoner.

Det omfangsrige præsteskab knyttet til kultstederne i Najaf, Kerbala, Samarra og Bagdad er altid af regimet blevet anset for en potentiel risikofaktor. Krigen mod det shia muslimske præstestyre i Iran i perioden 1980-89 skal bl.a. andet ses i lyset af de irakiske ledes frygt for, at den shia muslimske revolution i Iran skulle blive eksporteret til Irak. Den shia muslimske intifadah i marts 1991, hvor oprørerne i en kort periode tog kontrollen med bl.a. Basra og Najaf, opfattes fortsat af regimet som bevis på de shia muslimske præsters illoyalitet.

Det irakiske regime har siden Saddam Hussein kom til magten i 1979 optrådt overordentligt konsekvent overfor ayatollaher og imamer, som man mistænker for

oppositionel politisk aktivitet. De er simpelthen blevet dræbt, uden at myndighederne har villet påtage sig ansvaret for drabene.

2.1.1 Dræbte ayatollaher og imamer i Irak

- I april 1980 blev Storayatollah Sayyid Mohammad Baqir al-Sadr dræbt
- Ayatollah Sheik Murtada al-Burujerdi blev dræbt i april 1998
- Storayatollah Sheik Mirza Ali al-Gharawi blev dræbt i juli 1998
- Imam Sheik Hussein Suwa'dawi fra Bagdad dræbt i juli 1998
- Imam Sheik Ali al-Fraijawi fra Bagdad dræbt i juli 1998
- Aytollah Sheik Bashir al-Husseini blev forsøgt dræbt i januar 1999
- Storayatollah Mohammed Sadek al-Sadr fra Najaf blev dræbt i februar 1999 sammen med sine 2 sønner Mustafa og Mu'ammal. En tredje søn Sayyid Muqtada blev arresteret
- Imam Sheik Abdul Hassan Abbas Kufi fra Najaf dræbt i april 1999
- Imam Ahmad Mustapha Hassan Ardabily fra Najaf dræbt i april 1999
- Imam Ali Kathim Mahjan fra Najaf dræbt i april 1999
- Imam Haider Ali Hussein fra Najaf dræbt i april 1999
- Imam Sheik Muhammad al-Numani fra Najaf blev dræbt ultimo 1999
- Imam Sheik Abd al-Razzaq al-Rabi fra Najaf blev dræbt ultimo 1999
- Imam Kazim al-Safi fra Najaf blev dræbt ultimo 1999

Et antal personer, der studerede teologi i Najaf, er ligeledes blevet dræbt, herunder Sheik Salim Jassem al-Abbudi, Sheik Nasser al-Saadi og Sa'ad al-Nuri i maj 2000.

I maj 2001 forbød myndigheder den traditionelle pilgrimsvandring fra Najaf til Kerbala i forbindelse med Ashura-festen. (Ashura er en højtidelighed, hvor man sørger over Husseins martyrdød. Deltagerne slår ofte sig selv til blods for at gen-

kalde sig 'Husseins smerter). En række fremtrædende ayatollaher og imamer har fået forbud mod at prædike og undervise. Det gælder blandt andet ayatollah Ali as-Sistani og ayatollah Mohammad Sayeed al-Hakim

2.1.2 Shia muslimske modstandsorganisationer

Al-Dawa al-Islamiyya (Islamic Call) er en militant organisation, som har været forbudt i Irak siden 1980. Den blev oprettet af Muhammed Baqer al (eller as)-Sadr i 1968. Den har som formål at omdanne Irak til en islamisk stat efter iransk forbillede. Hovedkvarteret er placeret i Teheran. Medlemmer risikerer dødsstraf i Irak.

Organisationen hævder at have udført aktioner i Bagdad og Sydirak. Den udsteder ikke medlemskort til personer, der opholder sig i myndighedskontrollerede Irak

Supreme Council for the Islamic Revolution (SCIRI), oprettet i 1982 Sayyid Muhammed al-Hakim, er en paraply organisation, der har 6 shia – og 7 kurdiske organisationer som medlemmer, herunder blandt andet *Iraqi Mujahedin* (Movement of the Iraqi Mujahedin, oprettet af Sayid al-Haideri), *Islamic Movement in Iraq* (oprettet af Sheik al-Kalisi), *Jund al – Imam* (oprettet af Abu Zaid), *Islamic Action Organisation* (al-Amal al-Islami, oprettet af brødrene Mudarissi), *Islamic Movement for the Kurds* og *Islamic Scholars Organisation* (oprettet af Sheik al-Nasseri).

Den såkaldte *Bard-fraktion* er SCIRI's væbnede fløj, der hævder at have udført aktioner i Myndighedsirak, herunder i byerne Basra, Omara, Nasiriyya og al-Kut. Et missilangreb på et af præsidentpaladserne i Bagdad i maj 2000 har Bard taget ansvaret for.

SCIRI udsteder ikke medlemskort til personer i det myndighedskontrollerede Irak.

Henset til at udbyttet er lille og risikoen for opdagelse meget stor antages det, at modstandsorganisationerne ikke i det myndighedskontrollerede Irak beskæftiger sig med at uddele løbesedler eller male slogans på husfacaderne

Ingen irakisk statsborger bliver forfulgt af myndighederne eller af andre på grund sin shia muslimske tro. Alene når myndigheder opfatter de religiøse aktiviteter

som værende af oppositionel politisk karakter, vil pågældende risikere alvorlig forfølgelse.